

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARI TA'LIM TIZIMINING BOSHQARISHNI STRATEGIYALASH TIZIMI

Mo'minova Muxayyo Usmanovna
NamDPI Aniq fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimi boshqaruvining ahamiyati va uning turlari haqida so'z boradi. Ayniqsa, uzluksiz ta'lim tizimida o'rta ta'lim muassasalari bo'lgan maktab boshqaruviga alohida e'tibor qaratilgan. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining boshqaruvi ularning xususiyatlari hamda rivojlantirish mumkin bo'lgan sohalarini mukammallashtirib strategiyalash kunning dolzarb masalasi ekanligini muhokama qilingan. Maktab boshqaruvida ahamiyatga ega jihatlari ta'kidlanib, maktab boshqaruviga mas'ullar va ularning shaxsiy xususiyatlaridan tortib boshqaruv strategiyalarini rivojlantirish to'g'risida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: prognoz, boshqaruv strategiyasi, maqsad, ierarxiya, ta'lim xizmatlari, Strategik menejment, ta'lim maqsadlari.

MAKING STRATEGY IN THE MANAGEMENT OF THE GENERAL SECONDARY EDUCATION SYSTEM

Annotation: This article discusses the importance of management in the education system and its types. The management of secondary schools in the system of continuous education is paid attention specifically. Vital aspects of school management were outlined, as well as the development of management strategies, from those responsible for school management and their personal characteristics.

Keywords: hypothesis, management strategy, goal, hierarchy, educational services, strategic management, learning objectives, curriculum.

KIRISH.

Ta'limni boshqarish nazariyasida uning o'ziga xosligi ma'lum mezonlarga ko'ra tasniflangan boshqaruvga turli yondashuvlarda namoyon bo'ladi. Bu yondashuvlar boshqaruv jarayonining mohiyatini belgilab beradi va uning evolyutsiyasini tarixiy-pedagogik tadqiq qilish jarayonida tahlil predmeti bo'lib xizmat qilishi, ushbu boshqaruvning yetakchi paradigmasini kvalifikatsiya qilish funksiyasini bajarishi mumkin. Shubhasiz, ularning har biri boshqaruvni shakllantirish jarayonida u yoki bu tarixiy bosqichda ma'lum foyda keltirgan.

Strategik menejment sohasidagi ishlarni tahlil qilish bunday boshqaruvning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlarini ochib berishga, «strategiya» tushunchasining asosiy xususiyatlarini va uning «rivojlanish» va «prognozlash» tushunchalari bilan bog'liqligini aniqlashga imkon berdi. Ta'limda «strategiya», «strategik menejment (menejment)» tushunchalari operativ boshqaruv va menejment o'rtasidagi farqlarni ko'rsatish uchun kiritildi, bunda asosiy e'tibor tashqi omillarga qaratiladi. Biroq, mualliflar bu mohiyatni belgilashda turlicha urg'u beradilar. Demak, G.Mintzberg, J.Kvinn, S.Goshals strategik menejmentni

“tanlangan maqsadlarni amalga oshirishdan va munosabatlarning istalgan holatiga erishishga urinishlardan iborat tizim va uning muhiti o‘rtasidagi aloqani aniqlash va o‘rnatish jarayoni” deb qaraydilar. Resurslarni taqsimlash orqali atrof-muhit bilan samarali va samarali harakat qilish imkonini beradi.

Strategik menejment Ta’lim tizimining o‘ziga xos xususiyatlari bor, ular quyidagilar bilan belgilanadi:

- Ta’lim sohasi eng innovatsion sohalardan biri bo‘lib kelgan va shunday bo‘lib, u asosan samaradorlikni belgilaydi innovatsion faoliyat boshqa sohalarda;

- ta’lim tizimi Bu ochiq, moslashuvchan, individuallashtirilgan, ijodiy bilimlarning, insonning butun umri davomida uzluksiz ta’lim olishining global tizimi bo‘lib, ta’lim sohasidagi ishlab chiqarish innovatsiyalari (o‘qitish va o‘qitish texnologiyalari, usullari va usullari) va boshqaruv innovatsiyalari (yangi birligini ifodalaydi. Ta’lim sohasidagi iqtisodiy mexanizmlar, yangi tashkiliy tuzilmalar, institutsional shakllar);

- ta’lim tizimini rivojlantirishni boshqarish texnologik, pedagogik, tashkiliy innovatsiyalarni joriy etish bo‘yicha ta’sirlar tizimini kerakli tendentsiyalarni ta’minlaydigan, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan inqiroz va qarama-qarshiliklarni oldindan ko‘ra oladigan va bartaraf etadigan, tizimning yaxlitligini ta’minlaydigan tarzda tashkil etishni nazarda tutadi;

- ta’lim tizimini strategik boshqarish innovatsion xarakterga ega bo‘lib, strategik xatarlarni, shu jumladan turli siyosiy hodisalar, kutilmagan davlat qonunlari va qoidalari, ta’lim tizimiga qo‘yiladigan ijtimoiy talablar va uning real resurslari o‘rtasidagi nomuvofiqlik bilan bog‘liq xavflarni boshqarishni o‘z ichiga oladi.

Ta’lim tizimini boshqarishni rivojlantirishni o‘rganishda strategik paradigmadan foydalanish, bizning fikrimizcha, nafaqat ushbu rivojlanishning etakchi tendentsiyalarini, balki eng muhim tendentsiyalarni ham saralash imkonini beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ta’limni strategik boshqarish paradigmasi kontekstida L.S. asarlarida keltirilgan faoliyatning umumiy nazariyasiga asoslanadi. Vygotskiy, V.V. Davydova, E.V. Ilyenkova, A.N. Leontiev, S.L. Rubinshteyn, G.P. Shchedrovitskiy va boshqalar, biz mintaqadagi ta’limni boshqarish tizimining genezasiga eng mos keladigan maxsus shaklni - «topshiriqlar bo‘yicha boshqarish» ni ajratib ko‘rsatdik. “Vazifalar” deganda biz kelajakdagi natija (maqsad) modeli shartlarini, natijaga erishish vositalarini, mablag‘lardan foydalanish usullarini, faoliyatni amalga oshirish shartlarini va kelajakdagi natijani baholash mezonlarini tushunamiz. Shu ma’noda “vazifa”ni “strategiya”ning sinonimi sifatida ko‘rish mumkin. Ehtiyoj qondirilmaguncha yoki boshqa muqobil variantga o‘tish zarurati tug‘ilmaguncha (strategiyani o‘zgartirish) o‘zgarmaydi. Vazifani shakllantirishni yakunlash harakat mavzusini strategiyani amalga oshirishga olib keladi, ya’ni «ijro etuvchi» bosqichiga. Aynan shu paytdan boshlab u tanlangan vosita va usullardan haqiqiy foydalanishga o‘tish, ya’ni «ichki» tayyorgarlik jarayonidan haqiqiy «tashqi» faoliyatga o‘tish,

qondirishning haqiqiy amaliyotiga o'tish imkoniyatini oladi. dastlabki ehtiyoj. Faoliyat yondashuvi aspektida boshqaruv qarorlarini tahlil qilish, o'rganish, aniqlash, ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish bilan bog'liq vazifalar mavjud. Ushbu muammolarni hal qilish orqali maqsad sari yo'l topiladi. S.L. Rubinshteyn va A.N. Leontiev vazifaning ma'nosini maqsadning birligi va unga erishish shartlari sifatida aniq talqin qildi. Maqsadga erishish shartlari o'zgarganda, lekin maqsadning o'zi saqlanib qolganda, vazifa ham o'zgaradi. Ta'limni boshqarishda faoliyat tamoyilini amalga oshirish sharoitida natija ta'lim tizimi emas, balki tizimga yondashuv natijasidir, ya'ni. tizim qo'ygan vazifalarning sifati. Bunday holda, ishlab chiqarish sifati nuqtai nazaridan ta'limni boshqarishning evolyutsiyasi haqida gapirish mumkin.

Strategik maqsadlar ta'lim muassasasining missiyasini amalga oshirishga olib keladigan asosiy faoliyatdir. Maqsad missiya bayonotini kengaytiradi va aniqlaydi, qanday sifatli natijalarga (o'zgarishlarga) erishish kerakligini belgilaydi. Maqsadning asosiy maqsadi maktab o'qituvchilarini rag'batlantirish, ularni belgilangan vazifani amalga oshirish zarurligiga ishontirish va ta'lim muassasasining rivojlanish strategiyasiga yo'naltirishdir.

METODLAR

Strategiyani amalga oshirish o'zaro bog'liq ikkita vazifani hal qiladi:

1. Strategiya - bu ta'lim muassasasining sheriklar va raqobatchilar bilan munosabatlarini o'zgartirish vositasi, buning natijasida ta'lim muassasasi raqobatdosh ustunliklarga ega bo'ladi.

2. Ta'lim tizimini boshqarish: ichki o'zgarishlar (majmui moddiytexnikaviy, uslubiy jihozlar muassasalar, tashkiliy tuzilmadagi o'zgarishlar va professional mukammallik uning rahbarlari va xodimlari). Bu sizga tashqi muhitdagi o'zgarishlarga munosib munosabatda bo'lish, ularga moslashish va ulardan o'z maqsadlarida foydalanish imkonini beradi.

Strategiyani ishlab chiqish quyidagi savollarga batafsil javob berishdan boshlanadi:

Bugungi kunda ta'lim tizimi, ta'lim muassasasi va ularning faoliyati qanday?

Bizning xizmatlar va mahsulotlarimiz, vazifalari, ta'lim bozoridagi o'rni qanday?

Ertaga, 5-10 yildan keyin ular qanday bo'lishi kerak?

Maqsadlarimizga erishish uchun nima qilishimiz kerak?

Usullar Strategiyani ishlab chiqishda ta'lim muassasasi faoliyatining ko'p bosqichli xususiyatini hisobga olish kerak. Korporativ daraja manfaatlarni hisobga olgan holda butun ta'lim muassasasi bilan bog'liq shahar tizimi ta'lim. Assortiment darajasi iste'molchilarning barcha toifalari uchun ta'lim xizmatlarini amalga oshirish bo'yicha faoliyat yo'nalishlarini belgilaydi. Funktsional daraja oldingi darajalarda qo'yilgan vazifalarni hal qilishni ta'minlaydi.

Strategiyani ishlab chiqishda ta'lim tizimi atrofida yuzaga kelgan shartsharoitlar tahlil qilinadi:

Ta'lim tizimi, ta'lim muassasasi xizmatlariga byudjet va tijorat talabining rivojlanish imkoniyatlari va tendentsiyalari; Boshqa ta'lim tizimlari, ta'lim muassasalari bilan integratsiya qilish imkoniyatlari;

Ta'limning tashqi ishlab chiquvchilar, mijozlar, vositachilar va xizmatlar iste'molchilari bilan vertikal integratsiyalashuvi imkoniyatlari;

Strategiyani ishlab chiqish strategik maqsadlarga erishish yo'llarini aniqroq aniqlash imkonini beruvchi bir qator tamoyillarga asoslanadi.

Asta-sekin o'sish nazariyasi- ta'lim muassasasi tizimini tashqi muhit sharoitlariga bosqichma-bosqich moslashtirish.

Moslashuvchan yondashuv - joriy sharoitga qarab tezkor o'zgarishlar va rejalashtirish tadbirlari.

Ijodkorlik- Hozirgi va kelajakda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilishda oldindan ko'ra bilishga urg'u berish.

Strategiyani ishlab chiqishda quyidagilarni hisobga oling:

-Ta'lim tizimi, ta'lim muassasasi faoliyatining barcha sohalarini qamrab olish;

-Tashqi sharoitlar bilan muvofiqlik;

-Resurs imkoniyatlariga muvofiqligi;

-Ta'lim tizimini, ta'lim muassasasini rivojlantirishning uzoq muddatli yo'nalishlari bilan aloqa qilish;

-Ta'lim muassasasi tomonidan qabul qilingan maqsad va vazifalarda ustuvorliklarni hisobga olish;

-Ta'lim muassasasining rivojlanish strategiyasi strategik reja shaklida taqdim etilishi mumkin.

Strategik reja - bu ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini oshirish uchun asosiy narsaga qaratilgan qisqa hujjat. Strategik rejada ma'muriyat va xodimlar, potentsial investorlar, hokimiyat va jamoatchilik uchun kelajakni ko'rishni hisobga olgan holda tezkor qarorlar qabul qilishda yo'l-yo'riq ko'rsatadigan g'oyalar mavjud. Strategik reja boshqa turdagi rejalarni bekor qilmaydi yoki almashtirmaydi, u faqat ta'lim muassasasi uchun eng muhim, ustuvor yo'nalishlarda rivojlanishni belgilaydi. Strategik reja ochiq, davlat-xususiy sheriklik asosida ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

NATIJAR TAHLILI

Strategik reja ta'lim muassasasini 10 yilgacha rivojlantirishning umumiy yo'nalishini (strategiyasini) belgilaydi. Bu asosiy e'tibor, eng istiqbolli yo'nalishlar, salohiyati, kuchli tomonlari va tahlili asosida aniqlangan zaif tomonlari ta'lim muassasasi, tashqi dunyo rivojlanishining mumkin bo'lgan stsenariylari.

- ta'lim muassasasini hozirgi bosqichda rivojlantirishning asosiy maqsadi;

Strategik reja (strategiya) matnini uchta variantda ishlab chiqish tavsiya etiladi:

Asosiy rasmiy versiya;

Tanlangan strategiyaning batafsil asoslarini, shuningdek, rejaning harakatlarini belgilaydigan loyihalar va dasturlarni o'z ichiga olgan to'liq versiya. U asosiy versiyaga ilovalar to'plami sifatida chiqariladi;

Strategiyani ishlab chiqish jarayonida quyidagi asosiy bosqichlar amalga oshiriladi:

Tahlil (davlat diagnostikasi, rivojlanishni belgilovchi tashqi va ichki omillarni o'rganish, SWOT tahlili);

Maqsadni belgilash (asosiy maqsadni, asosiy strategik yo'nalishlarni, maqsadlarni aniqlash va tasdiqlash),

Rejalashtirish (har bir yo'nalishda maqsadlarga erishish uchun shaxsiy strategiyalarni shakllantirish va chora-tadbirlarni tanlash, rejani amalga oshirish uchun javobgarlikni taqsimlash).

Strategik rejani takomillashtirish va takomillashtirish har 3-5 yilda bir marta amalga oshiriladi. Strategiyaning amalga oshirishning asosiy vazifasi yuqori strategik salohiyatga ega, tashqi muhitdagi o'zgarishlarga tez moslasha oladigan, uzoq muddatli istiqbolda raqobatbardosh va izchil yuqori natijalarga erishadigan tashkilotni barpo etishdan iborat. Ushbu vazifani amalga oshirish uchun strategiyaning amalga oshirish jarayonida ta'lim muassasasi ma'muriyati o'z faoliyatini quyidagi yo'nalishlarga qaratadi:

-Resurslarni faoliyat o'rtasida taqsimlash, bu ayniqsa resurslarning etishmasligi yoki ularning yuqori narxida muhim ahamiyatga ega;

-Strategik qarashlar, missiyalar, maqsadlar va strategik yo'riqnomalarni butun professor-o'qituvchilar tarkibiga etkazish, muvofiqlashtirish va muvofiqlashtirish orqali ierarxiya va funktsional bo'linmalarning barcha darajalarida strategiya elementlarining uzluksizligini ta'minlashni o'z ichiga olgan strategiyaning qo'llab-quvvatlash siyosatini yaratish. ta'lim muassasasining barcha rejalari, dasturlari, loyihalari;

-professor-o'qituvchilar tarkibini strategik maqsadlarga, shu jumladan nafaqat moddiy rag'batlantirish usullarini, balki xodimlarni nazorat qilish va ta'sir qilishning ma'muriy usullarini, shuningdek, ma'naviy rag'batlantirish va martaba o'sishini rag'batlantirish choralarini rag'batlantirish;

-strategik va taktik rejalarni amalga oshirish jarayonida natijalarga erishganlik uchun javobgarlik darajasini va belgilangan strategik maqsad va vazifalarga erishishdagi hissasini hisobga olgan holda adolatli haq to'lashni ta'minlash;

-Strategiyani amalga oshirishni qo'llab-quvvatlovchi korporativ madaniyatni yaratish, shu jumladan «korporativ ruhni shakllantirish», xodimlarning sodiqligini rivojlantirish, kadrlar almashinuvini kamaytirish, ta'lim muassasasi maqsadlariga muvofiq tashabbuskorlikni oshirish, tashkilot xodimlarini ijtimoiylashtirish;

-Ta'lim muassasasining barcha xodimlarini zarur ma'lumotlar, aloqalar bilan ta'minlash, strategiyaning amalga oshirishni boshqarish uchun uslubiy va tashkiliy vositalarni ishlab chiqish;

-Muassasaning uzluksiz rivojlanishi uchun ijobiy tajribalardan foydalanish, jumladan, pedagog kadrlarning uzluksiz malakasini oshirish va malakasini oshirish tizimini yo'lga qo'yish, o'zaro tajriba almashish, tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash, ijodiy muhitni shakllantirish maqsadida doimiy o'quv-amaliy seminarlar tashkil etish;

Strategiyani shakllantirishda mas'uliyat tashkilot madaniyati, an'analari va boshqaruv uslubining xususiyatlarini hisobga olgan holda taqsimlanishi kerak. Madaniyat va mas'uliyat turi o'rtasidagi nomuvofiqlik ko'pincha strategiyaning samarasizligiga sabab bo'ladi. Shunday qilib, agar rahbarning qarori yakuniy va muhokama qilinmaydigan ta'lim muassasasida avtoritar madaniyat shakllangan bo'lsa, guruh mas'uliyati tizimini joriy etish aslida muassasa faoliyatini falaj qiladi, chunki jamoa a'zolari teng huquqlarga boshqaruvning «demokratik» uslubi, muassasada kollegial qarorlar qabul qilish an'anasi, hatto avtoritar boshqaruvni talab qiladigan favqulodda vaziyatlarda ham rahbar tomonidan strategiyani ishlab chiqish va amalga oshirish uchun mas'uliyatning jamlanishiga kuchli qarshilik ko'rsatadi.

MUNOZARALAR

Strategik tanlov, agar uni amalga oshirishda muassasaning eng yaxshi mutaxassislarining ularning funktsional yo'nalishlari bo'yicha fikrlari hisobga olinsa, eng yaxshi bo'ladi. Ular o'rtasida strategik qarorlar uchun javobgarlikni taqsimlashni ta'minlash kerak optimal nisbat tashabbus va ehtiyotkorlik o'rtasida, xavfli choralar va konservatizm o'rtasida; Strategik menejment guruhini shakllantirishda turli (va ko'pincha qaramaqarshi) fikrlarga ega bo'lgan mutaxassislarning g'oyalarini hisobga olish uchun sharoitlar yaratiladi, bu esa strategiyani shakllantirishda murosaga erishishga imkon beradi. Bu, o'z navbatida, ta'lim muassasasida strategik o'zgarishlarga qarshilikni kamaytiradi va strategiyani amalga oshirish samaradorligini oshiradi; Strategiyani shakllantirish va amalga oshirish uchun jamoani yaratish - bu tashkilotda umumiy strategik qarashga, bir xil tushunchaga ega bo'lgan mutaxassislarni tanlashni anglatadi. Strategik maqsadlar va strategik qarorlarni amalga oshirish uchun bir xil vositalardan foydalanadigan vazifalar va boshqalar. Bir xil fikrdagi odamlar jamoasi kuchli sinergik ta'sirga ega bo'lib, ta'lim muassasasining raqobatdosh kuchini oshiradi. Biroq, strategik menejmentda jamoaviy javobgarlik, agar jamoaning har bir a'zosining mas'uliyati uning vakolatlari va majburiyatlari mas'uliyat bilan muvozanatlashtirilmasa, tashkilotning zaifligi omili bo'lishi mumkin. Shuningdek, agar aniq shaxslar uchun javobgarlik chegaralari noaniq belgilangan, kesishsa yoki hamma narsani to'liq qamrab olmasa, guruh mas'uliyati tashkilotning strategik samaradorligini pasaytiradi.

XULOSA.

Ta'lim muassasasining raqobatbardoshligiga erishishning asosiy omillaridan biri tashkiliy afzalliklarni shakllantirish va mustahkamlashdir Ta'lim muassasasining barqaror tashqi aloqalarining mavjudligi muhim tashkiliy afzallikdir, chunki bozor sharoitida aloqa, muvofiqlashtirish va nazorat qilishning ko'p darajadagi kafolatlari bilan keng aloqalar zarur. Ishlab chiqilgan strategiyani

baholashda tashqi va ichki muhit ko'rsatkichlari to'plami hisobga olinadi. Tahlil davomida ta'lim muassasasi tomonidan davlat topshirig'ining bajarilishi, iste'molchilarning ta'lim xizmatlaridan qoniqish darajasi, ta'lim muassasasining raqobatbardoshligi, muassasaning jamiyatda o'sgan obro'-e'tibori baholanadi. Strategiyaning muvaffaqiyati ta'lim muassasasi byudjetining muvozanati, o'qituvchilarning innovatsiyalarni joriy etishga e'tibor qaratilishi, tashkilotning qadriyatlar tizimini shakllantirish, nizolarning yo'qligi va ijtimoiy va tashkiliy muhitning boshqa xususiyatlaridan dalolat beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdeev R.F. Boshqaruv mexanizmi, uning genezisi va tizimni tashkil etuvchi roli // Falsafiy fanlar. - 1990. - No 4. - S. 105-113.
2. Afanasiev V.G. Dastur-maqсадlarni boshqarish; Jamiyatni ilmiy boshqarish; nashr 2 / ed. OK. Naumenko, G.P. Juravleva, V.V. Grigoryev. - M., 1978. - S. 45-87.
3. Davydov V.V. Rivojlantirib ta'lim nazariyasi; RAO, psixo. in-t, xalqaro dots. «Rivojlanish trening». – M.: Intor, 1996. – 544 b.
4. Leontiev A.N. Faoliyat. Ong. Shaxsiyat. - M: Politizdat, 1977. - 304 b.
5. Mintzberg G., Quinn J.B., Goshals. Strategik jarayon / tarjima. ingliz tilidan. / ed. Yu.N. Kapturevskiy. - SPb., 2001. - 681 p.
6. Nikolaeva A.D. TA'LIMNI BOSHQARISHGA STRATEGIK YONDORISHA // Asosiy tadqiqot. - 2014. - No 8-7. - S. 1667-1671; URL: <http://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=35274> (Kirish 18/03/2020). «Tabiiy tarix akademiyasi» nashriyoti tomonidan chop etilgan jurnallarni e'tiboringizga havola qilamiz.
7. Dyukov, maktabni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishning nazariy va uslubiy asoslari. [Internet resurs] // <http://pedsovet.org/komponent/>.
8. Ta'lim muassasasini rivojlantirish dasturi [Matn] / to'g'ridan-to'g'ri papka: «Ta'lim menejeri». – M., 2010. – 400 b.
9. Moiseev, maktab jamoasining o'zini o'zi belgilashi . // Maktab boshqaruvi. 2010 yil. № 10. - S. 26 - 31.
10. Sxemalarda korxonani rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish. [Internet resurs] // <http://rasmlar>.